

HANGON LINTUASEMAN VUOSIKERTOMUS 2007

Aleksi Lehikoinen

Aseman 29. toimintavuosi oli täynnä monipuolista toimintaa. Viime vuosien tapaan asema oli miehitettynä koko vuoden. Tästä huolimatta uudet miehittäjät ovat asemalle tulevaisuudessakin tervetulleita. Keväisin asemalla on lähes aina tilaa. Syksyllä tilaa löytyy lähes aina viikolla sesonkiaikanakin, mutta viikonloput on useimmiten varattu täyteen jo viikkoja aiemmin. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 52 miehittäjää, bussiretkiä järjestettiin asemalle kymmenen ja muita päiväretkeilijöitä vieraili runsaasti. Kevätkauden päämiehittäjiä olivat Aatu Vattulainen 181 vrk, Petteri Lehikoinen 27, Aleksi Lehikoinen 27, Hannu Holmström 16 ja Paavo Seppänen 16. Syksyn päämiehityksestä vastasivat Aatu Vattulainen 184 vrk, Petteri Lehikoinen 41, Paavo Seppänen 33, Jarmo Ruoho 28 ja Tatu Hokkanen 24.

Rengastajatilanne oli hyvä kun lähes yhtäjaksoinen rengastus saatiin järjestettyä 30.7.–4.11. väliseksi ajaksi. Toimintavuonna rengastuksia kertyi selvästi alle keskiarvon (7016 lintua, 93 lajia) (Taulukko 1) kehnon tiaisyyksyn vuoksi. Asemalla havaittiin kuluneena vuotena yhteensä 227 lajia.

Julkaisutoiminta ja asematoiminnan kehittäminen

Vuoden aikana näki päivänvalon neljä Halias-aiheista julkaisua, joista perinteisiä olivat vuosikertomukset Linnut-vuosikirjassa sekä Tringa-lehdessä (Lehikoinen 2007b, c). Lisäksi laadittiin tiedonanto poikkeuksellisen voimakkaasta räkättirastaiden syysmuutosta, jossa pohdittiin sääolojen vaikutusta havaittuun muuttokeskittymään (Lehikoinen 2007d). Vuoden tärkein julkaisu oli kuitenkin aseman internet-sivuilla keväällä julkaistu Hangon lintuaseman toimintasuunnitelma (Lintuasematoimikunta 2007). Suunnitelman tarkoituksena on kehittää ja turvata aseman toiminta vastaisuudessakin. Suunnitelma lähetettiin yhteensä yli 30 lintuaseman yhteistyötaholle.

Asematoiminnan kehittämishankkeita olivat mm. aseman viereen rakennettavan huoltorakennuksen suunnittelu ja asemalle hankittu kiinteä internet-yhteys. Kesällä järjestetyissä talkoissa kunnostettiin mm. aseman rengastuslinjoja, polkuverkostoa sekä tehtiin puutöitä.

Käsikirjoitus Itämeren haahkan sukupuolijakauman muutoksista (Lehikoinen ym. 2008) hyväksyttiin julkaistavaksi Wildlife Biology -nimisessä sarjassa. Artikkelin ilmestyy lehden numerossa 3/2008. Vuoden aikana laadittiin myös kaksi vaelluslintuaiheista, osittain Haliaksen aineistoon perustuvaa käsikirjoitusta, joissa selvitettiin punatulkkujen ja käpytikkojen muuttokäyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Näiden käsikirjoitusten julkaisupäätökset siirtyivät kuitenkin vuoden 2008 puolelle.

Haliasaiheisten artikkelien julkaisuluetteloa päivitetään Haliaksen internet -sivustolla, jolta uusimmat artikkelit ovat kopioitavissa pdf -muodossa. Haliaksen viimeaikaiset havainnot päivitettiin koko vuoden ajan käytännössä päivittäin. Viimeaikaisiin havaintoihin ja julkaisuluetteloon löytyvät linkit aseman kotisivuilta <http://www.tringa.fi/lintuasemat/halias.html>. Hangon lintuasemaa esiteltiin posterin avulla Tvärminnen eläintieteellisen aseman avoimien ovien päivänä syyskuussa. Halias kuuluu yhdessä eläintieteellisen aseman kanssa läntisen Suomenlahden pitkäaikaisten ekologisten havaintosarjojen seurantaverkostoon (Western Gulf of Finland LTER-site WelFin; <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=66827&lan=FI>).

Päähavainnoitsija Aatu Vattulaisen keväthavainnoinnin erityiskohteena oli muuttavien haahkojen sukupuolijakauma. Loppukesällä ja syksyllä Vattulainen keräsi aineistoa ruokailevien merimetsojen parvikäyttäytymisestä Suomen ympäristökeskukselle. Halias osallistui myös kansainvälisesti tärkeiden IBA -alueiden kartoitukseen. Se tapahtui ilmoittamalla BirdLife

Suomelle Tulliniemen länsipuoleisen sulkasatoalueen koirashaahkojen määrät vuosilta 2003-2007.

Lintukevät 2007

Meri alkoi jäätyä vasta tammikuun viimeisinä päivinä ja satamaliikenne piti railoja auki läpi koko talven. Ennen avomerен jäätymistä viivytelti saaristossa vielä 3.2. 30 haahkaa sekä 4.2. 38 pilkkasiipeä ja näyttäytyipä alueella 1. ja 7.2. nuori pikkujoutsenkin. Avoveden ansiosta alueella talvehti vesilintuja, mm. pari sataa telkkää ja muutamia kymmeniä tukkasotkia, läpi talven.

Vesilintuja alkoi jo loppupalvesta ilmestyä railoihin ja 4.3. bunkkerilta laskettiin 900 paikallista telkkää. Samana päivänä nähtiin kevään ensimmäiset, kolme muuttavaa kiurua. Kevätmuutto alkoikin leudon talven ansiosta aikaisin. Aikaisia saapujia olivat muuttava merihanhi 6.3., kaksi punarintaa 8.3., paikallinen rautiainen 14.3. ja tiltalti 30.3.

Haahkojen päämuutto tapahtui 2.4., jolloin muutti 2900 lintua. Komeat kurkimuutot nähtiin 9.4. 1270m ja 15.4. 1209m. Muita kevään massamuuttoja olivat mm. 3150 peippoa 14.4., 441 meriharakkaa 26.4., 108 kapustarintaa 6.5. ja 147 tukkakoskeloa 7.5.

Pesimälinnustoa seurattiin perinteiseen tapaan. Ristisorsa pesi jälleen aseman läntisessä saaristossa. Merihanhella oli huono vuosi, sillä vain kaksi poikuetta havaittiin. Sen sijaan valkoposkihanhien runsastuminen jatkuu ja yhteensä kuusi poikuetta havaittiin. Isokoskeloilla näkyi yhteensä kahdeksan eri poikuetta ja tyllejä pesi niemellä kaksi paria.

Lintuja liikkui myös keskikesällä: 26.6. muutti jo 150 mustalintua länteen. Naurulokit lähtivät aikaisin, jo heinäkuun puolivälissä: 17.7. 1038m ja 21.7. 1050m. Samaan aikaan näkyi myös hyviä kalalokkimuuttoja 20.7. 586m ja 21.7. 676m.

Merivesi oli vaihteeksi melko matalalla loppukesästä ja esimerkiksi vanhojen suosirrien muutonhuippu näkyi hyvin: 23.7. 250m ja 30.7. 200p 60m. 24.7. muutti 43 hienot valkovikloa ja 4.8. kahlaili 99 meriharakkaa.

Syksyllä jälleen ennätysmuuttoja

Halias tunnetaan hyvistä muuttopäivistä ja tänäkin syksynä ennätykset rikkoutuivat. 1.8. syysennätystä parantelivat punakuiri 170m ja selkälokki 54m. 28.9. vauhdissa olivat haahka 2708m, sepelkyyhky 30450m ja kurki 13603m. 30.9. menivät Suomen ennätykset uusiksi 348 muuttavan kangaskiurun ja 1173 muuttavan kulorastaan voimin! Muita aseman muuttoennätyksiä syyskaudella olivat kuusi heinätavia 27.8., 45315 peippoa 26.9., 3790 naakkaa 13.10. sekä 203 laulujoutsenta 4.11.

Hyviä muuttomääriä olivat myös 46 isosirriä 17.8., 1730 metsäkirvistä 20.8., 30320 peippoa 23.9., 1142 kulorastasta 29.9., 2226 viherpeippoa 14.10., 17 merikotkaa 18.10. ja 124 pikkulokkia 1.11. Kangaskiuruja havaittiin enemmän kuin koskaan aseman historian aikana ja laji näyttää toipuneen 1980-luvun romahduksesta (Kuva 1).

Hyviä paikalliskeräntymiä olivat 34 peukaloista 28.9. ja Gåsörsuddenin niityllä 29.9. havaitut kahdeksan jänkäkurppaa. 24.11. havaittiin hieno 2200 kalalokin keräntymä. Vaikka 22.10. ulkomerellä havaittiinkin komea 6000 allin keräntymä, ovat allin syksyiset muuttajamäärät vähentyneet huolestuttavasti. Yli kymmeneen vuoteen, 1990-luvun jälkeen ei ole enää havaittu hyviä allisyksyjä (Kuva 2). Sen sijaan syksyn kurkisumma 21 330 oli uusi ennätys.

Länteen muuttava allihaahka näkyi 16.12. Loppusyksyn viivytelijoita olivat mm. vuodenvaihteen yli lauhan alkutalven ansiosta sinnitelleet kaksi luoto- ja niittykirvistä sekä taivaanvuohi.

Vaelluslintujen vaisu syksy

Syksy oli vaelluslintujen osalta hyvin vaisu. Heikon myyrätilanteen vuoksi pöllöt eivät liikkuneet ja aktiivisista pyyntiyrityksistä huolimatta verkoista saatiin vain yksi lehtopöllö, kaksi helmipöllöä ja kuusi sarvipöllöä. Lisäksi havaittiin yksi varpuspöllö ja kolme suopöllöä.

Tikkojen vaellussyksy oli vaisu. Verkosta löytyi 21.10. valkoselkätikka ja sama väriengastettu lintu liikkui niemellä marraskuun loppuun asti. Muiden tikkojen syyssummat olivat seuraavat: harmaapäätikka (1m 2p 1r), pikku- (30m 50p 1r) ja käpytikka (30m 25p 2r) sekä palokärki (51m 90p 17r). Heikon pihlajamarjasadon vuoksi tilhet häipyivät etelään vaivihkaa jo loka-marraskuun taitteessa (syksyn summa 2568m 233p).

Tiaisten muuttajamäärät olivat edellisvuosiin verrattuna vaatimattomia. Jopa talitiainen oli normaalia vähälukuisempi. Tiaisten syyssummat olivat seuraavat: hömötiainen 81m 151p (77r), kuusitiainen 579m 91p (113r), sinitiaisen 10114m (1429r), talitiainen 12198m (1352r) ja pyrstötiainen 1290m 286p (682r). Pähkinänakkelia ei havaittu ollenkaan. Pähkinähakit (148m 3r) ja närhet (359m 11r) sentään liikkivat jonkin verran. Käpylinnut olivat vähissä (vuoden aikana alle 460 havaittua yksilöä) eikä kirjosiipikäpylinnustakaan tehty yhtään havaintoa koko vuonna.

Pikkuvarpusia sen sijaan havaittiin ennätysellisen runsaasti, yhteensä 284m 34p, joista rengastettiin pihaverkoista 21 yksilöä. Punatulkkujen määrä oli melko runsas (2963m 192p 55r).

Harvinaisuudet

Vuoden aikana nähtiin enemmän harvinaisuuksia kuin ehkä koskaan aikaisemmin. Suurimmat yllätykset olivat verkosta saatu iberiantiltalttikandidaatti 27.5. ja aseman pihasta 14.8. nähty nuori harakkakäki. Näistä ensimmäinen tulkittiin kuitenkin mahdolliseksi risteymäksi, sillä iberiantiltaltin ulkoisista tuntomerkeistä ja äänestä huolimatta linnun mitokondrion DNA paljastui analyyseissä *collybita*-tiltaltin DNA:ksi. Muita suurharvinaisuuksia olivat 29.5. verkosta tullut naarasrusorintakerttu sekä 27.9. havaittu muuttava pronssi-ibis, Lisäksi verkosta saatiin 5.10. *collybita*-alalajin tiltalti, joka oli toinen hyväksytty havainto Suomesta, ja 27.10. *tristis*-alalajin tiltalti*. Lehikoinen (2007a) ja Velmala (2007) ovat kirjoittaneet suurharvinaisuuksien havaintotilanteista. Uusina lajeina asemalle havaittiin lampiviklo, harakkakäki, pikkukultarinta ja rusorintakerttu.

Vuoden aikana havaittujen pikkuharvinaisuuksien lista on myös varsin pitkä. Kyhmyhaahkakoiras nähtiin 10.4. Jääkuikkia nähtiin keväällä peräti kolme. Haarahaukka muutti aseman yli 22.8 ja niittysuohaukka puolestaan aseman kotilahden yli 5.5. Kiljukotkaa ihmeteltiin bunkkerilla 6.10. Punajalkahaukanuorukainen muutti 20.8. Vasta aseman toinen liejukana hiippaili 1.-2.7. Gåsörsvikenillä. Viiden keräkurmitsan parvi muutti 20.5. vauhdikkaasti kohti luodetta. Heinäkurppa löytyi 17.9. Gåsöruddenilta ja kauan odotettu aseman ensimmäinen lampiviklo kahlaili 12.6. Gåsöruddenin särkällä. Nuori tunturikihi muutti 25.9. ja nuoret leveäpyrstökihi nähtiin 4. ja 6.11. Pikkukajavia havaittiin kaksi keväällä ja kaksi syksyllä. Vuoden ainoat riuttatiirat, vanha ja nuori lintu, nähtiin 12.8. Etelänkiisla nähtiin kesällä kahdesti ja pikkutiira lenteli kotilahdella 24.6. Iberiantiltattipäivänä 27.5. havaittiin myös juhlapukuinen mustatiira, 2-kv sepelsieppo ja lähteen muuttanut mehiläissyöjä! Toinen mehiläissyöjä viipyi hetken aseman pihalla 3.6. ja laji onkin ollut 2000-luvulla lähes jokakeväinen.

21.10. mongolian/isokirvinen nousi lentoon Gåsöruddenin niityltä ja suuntasi saman tien suoraan merelle, josta syystä lopullinen lajinmääritys jäi tekemättä. Virtavästäräkkejä nähtiin asemalla peräti neljä, joista kolme oli viime vuosina tutuksi tulleita kesäisiä kiertelijöitä. Mustaleppälinnusta tehtiin yksi kevähavainto. Uddskatanin kärjessä 29.5. laulanut pikkukultarinta löytyi vain puoli tuntia ennen kuin rusorintakerttu lensi verkkoon! Asemahistorian neljäs rastaskerttunen lauleskeli Gåsörsvikenin ruovikossa 24.6. Hippiäisuunilintuja nähtiin syksyllä

kolme ja taigauunilintuja yksi. Kesäinen keltahemppo kierteli niemellä 13.7.

Kiitokset

Suomen Kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja rengastajille päivärahaa, josta kiitokset. Kiitos kuuluu myös kaikille vuoden 2007 miehittäjille, talkoolaisille ja asemamaksun maksaneille. Simo Silvonen ja Mikael Kilpi auttoivat juoksevien asioiden hoitamisessa ja Seppo Niiranen kokosi aseman rengastukset, mistä lämpimät kiitokset!

Lähdeluettelo:

Lehikoinen, A. 2007a: Haliaksen hullut päivät. – Linnut 42(3): 39.

Lehikoinen, A. 2007b: Halias. – Julkaisussa Nikkinen, L. (toim.): Suomen lintuasemien toiminta vuonna 2006. Linnut-vuosikirja 2006: 112–113.

Lehikoinen, A. 2007c: Hangon lintuaseman toimintakertomus 2006. – Tringa 34: 112–117.

Lehikoinen, P. 2007d: Ennätyksellinen räkättirastasmuutto Hangon lintuasemalla 4.11.2006. – Tringa 34: 188-189.

Lintuasematoimikunta, Tringa r.y. 2007: Hangon lintuaseman kehittämissuunnitelma. – ladattavissa osoitteesta: http://www.tringa.fi/lintuasemat/halias/halias_suunnitelma.pdf.

Velmala, W. 2007: Harakkakäen harharetki. – Linnut 42(4): 40.

Yhteystiedot: Asemanhoitajat

Kari Soilevaara (varaukset)

Päiväkilonkuja 6 D 22

02210 Espoo

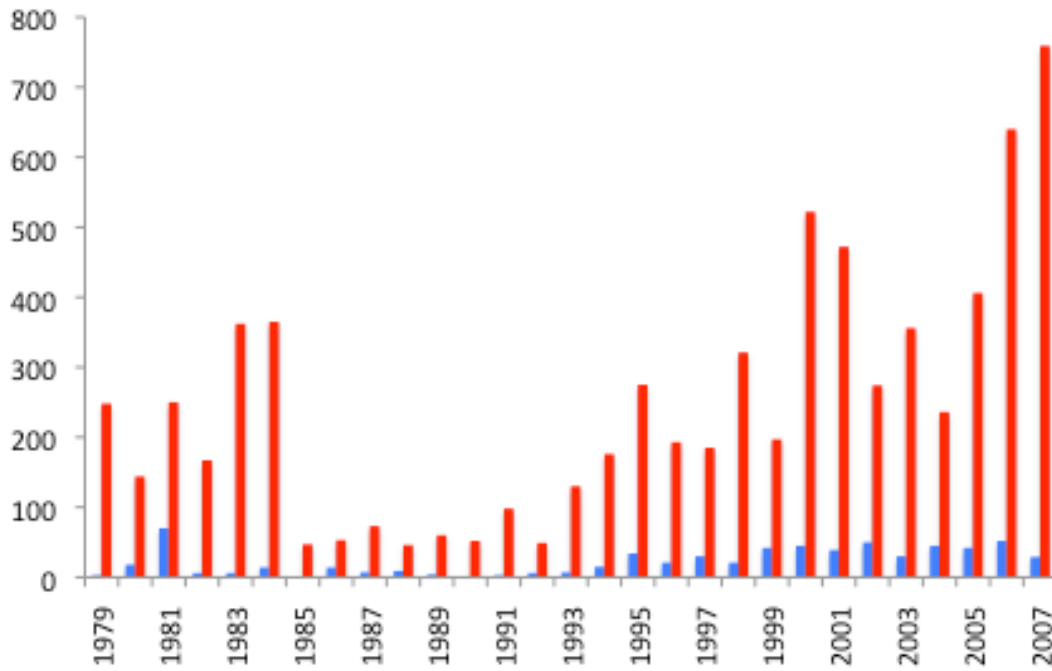
Kari.Soilevaara@arwidson.fi, 09–8871245 (työ), 040–7245697

Aleksi Lehikoinen (lintuaineistoasiat)

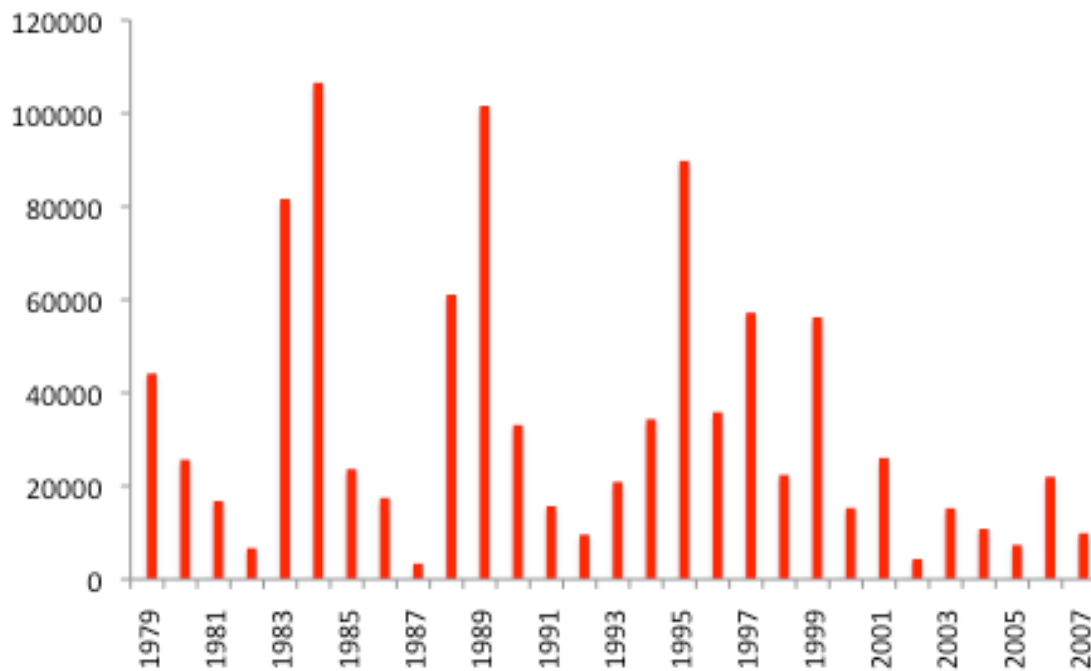
Norkkokuja 3 B 29

00790 Helsinki

Aleksi.Lehikoinen@helsinki.fi, 045–1375732

Kuva 1. Kangaskiurujaen keväiset ja syksyiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla 1979-2007.

Kuva 2. Allin syksyiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla 1979–2007. Vuosien väliset vaihtelut ovat voimakkaita, mutta huomaa huippuvuosien puuttuminen 2000-luvulla ja laskeva trendi 1995 alkaen aikana.

Taulukko 1. Hangon lintuasemalla vuonna 2007 rengastetut lintulajit ja lukumäärät.

Laji - Species	Kevät - Spring	Syksy - Autumn	Yhteensä - Total
Som mol	1		1
Mer mer	1		1
Acc gen		1	1
Acc nis		304	304
Fal col		1	1
Fal sub		1	1
Hae ost		1	1
Cha hia	1	1	2
Cal can		1	1
Cal uta		1	1
Cal alp		81	81
Phi pug		1	1
Gal gal		1	1
Sco rus		4	4
Tri tot		3	3
Tri neb		1	1
Tri gla		26	26
Act hyp	4	1	5
Col pal		1	1
Cuc can		3	3
Str alu		1	1
Asi otu		6	6
Aeg fun		2	2
Cap eur		2	2
Jyn tor		1	1
Pic can		1	1
Dry mar		17	17
Den maj		2	2
Den leu		1	1
Den min		1	1
Del urb		1	1
Ant tri		14	14
Ant pra		4	4
Mot fla		2	2
Mot alb	2	3	5

Bom gar		67	67
Tro tro		50	50
Pru mod		75	75
Eri rub	51	390	441
Lus lus	5	9	14
Pho pho	1	24	25
Sax rub	1	9	10
Oen oen		3	3
Tur mer	10	19	29
Tur pil	2	5	7
Tur phi	2	24	26
Tur ili		5	5
Tur vis		1	1
Acr sch	2	3	5
Acr dum	3		3
Acr ris	3		3
Acr sci	2		2
Hip ict	5	3	8
Syl can	1		1
Syl cur	20	59	79
Syl com	16	20	36
Syl bor	11	44	55
Syl atr	3	21	24
Phy pro		2	2
Phy ino		1	1
Phy sib		8	8
Phy ibe * col	1		1
Phy col	2	25	27
Phy lus	22	321	343
Reg reg		836	836
Mus str	1	19	20
Fic par	1	1	2
Fic hyp	1	24	25
Aeg cau		682	682
Par mon		77	77
Par cri		11	11
Par ate		113	113
Par cae		1429	1429
Par maj	6	1352	1358
Cer fam		82	82
Lan col	5	21	26
Lan exc		2	2
Gar gla		11	11

Nuc car		3	3
Cor nix		1	1
Stu vul		3	3
Pas mon		21	21
Fri coe	14	92	106
Fri mon		24	24
Car chl	35	124	159
Car car		3	3
Car spi	1	25	26
Car mea		66	66
Car ery	3	1	4
Pyr pyr		55	55
Cal lap		1	1
Emb cit		15	15
Emb sch		4	4
Yhteensä - Total	239	6777	7016
Yht. lajeja - No. Species	33	86	93